

Rana Blad 20. april 1995

KOMMENTAREN

Geir Beitrusten

Det pompøse fredsjubileet

— Jeg gruer meg til dette frigjøringsjubileet, sier rikskjendis Erik Bye, som i 1945 var 19-årig Milorg-sersjant. Han er ikke den eneste.

Enda en gang står et krigs-/freds jubileum for døra. Nok en gang skal det mimres og minnes, forklares og fortolkes. Mer eller mindre velfunderte tråder skal trekkes fra «400-årsnatta» under danske konger, fedrene på Eidsvoll og 1905, til 9. april og 8. mai. Vi går mot den sjølgode nasjonalismens desiderte høysesong. Ingen er så gode som oss — det røde, hvite og blå treffer oss i hjerteroftene og avføder halv-religiøse følelser i de mest areligjøse og hardkokte sinn.

Feite og forseggjorte kranser skal brettes varlig ned på gravsteiner og bautaer, og lettbedte ordførere skal med skjelvende stemme holde patetiske taler om «dem som ga sitt liv for Norge» under vaiende flagg og med fedrelandssalmen og «Ja vi elsker» som ramme.

Vi vant krigen

For vi vant krigen. Ved hjelp av nasjonale dyder som utholdenhet, standhaftighet, offervil-

je, solidaritet, samhold og heltemot, for ikke å snakke om vårt ufattelig demokratiske sinnelag, beseiret vi ondskapens Hitler-Tyskland 8. mai for 50 år siden.

Derfor løfter vi våre 17. mai-flagg og roper hipp-hipp-hurra i all vår kledelige beskjedenhets. Slik vi pliktmessig og forholdsvis entusiastisk har gjort hver 9. april, 8. mai og 17. mai så lenge folk under 60 kan huske.

Hvor lenge skal vi fortsette sånn? Må vi vente til den aller siste krigshelten er avgått ved døden før det falske nasjonale sjølbildet kan erstattes med historisk edruelighet? Eller kan-skje må vi leve med enda en generasjon 17. mai-talere som «glemmer» at 1814-Norge skyldtes stormaktoppgjøret etter Napoleons fall og at Norge faktisk slapp relativt billig unna den andre verdenskrigen? Og at flere hundre tusen «gode» nordmenn arbeidet frivillig for det tyske krigsmaskineriet, hvorav ganske mange slo seg opp i materiell rikdom.

Spørsmålet er etter mitt skjønn betimelig. I 1995 — 50 år etter krigen — blir serbiske veteraner som på mirakuløs måte overlevde de nordnorske dødsleirene, erklært for uønska

i freds jubelen, blant annet av Rana-ordfører Svein Bogen. For oldingene fra Jugoslavia passer dårlig inn i Bogens svart/hvitt-bilde.

Tyske krigsveteraner passer naturligvis ikke inn i det samme bildet, enda deres dødssynd bestod av noe så tilforlatelig som at de lot seg kommandere istedenfor å la seg henrette med et nakkeskudd.

Tilsynelatende er heller ikke tida moden for å nyansere inntrykket av nasjonale helter og svikere. Fortsatt må tysker-tøser, tysker-unger, NS-barn og villfame frontkjempere beholdes i fryseboksen for at 8. og 17. mai-talene skal få den korrekte og autorative svungen.

Og nåde den som pirker bort «sannheten» og stiller ubehagelige spørsmål om krigen, fredsoppgjøret og den friheten vi angivelig vant for 50 år siden. Men før eller siden vil bildet sprekke.

Geir Beitrusten, journalist